

CZU: 343.341.2(4)

DOI: [10.5281/zenodo.3887515](https://doi.org/10.5281/zenodo.3887515)

**PRECIZAREA UNOR ASPECTE-CHEIE ÎN DREPTUL PENAL EUROPEAN
REFERITOARE LA PARTICIPAȚIA PENALĂ COMPLEXĂ:
CAZUL ORGANIZAȚIEI CRIMINALE**

Victoria MUNTEANU

Procuratura Chișinău

Acest articol este consacrat analizei și concretizării unor aspecte-cheie în dreptul penal european referitoare la participația penală complexă: cazul organizației criminale. Conținutul articolului este formulat după algoritmul comentariului la textul art.2 din Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate (Infrațiuni privitoare la participarea la o organizație criminală). În cadrul cercetării au fost analizate unele documente internaționale, surse doctrinare și un caz din practica judiciară străină. S-a demonstrat că comportamentul recunoscut drept participație penală la organizație criminală trebuie să fie unul voluntar, deci conștient de cauză și intenționat.

Cuvinte-cheie: participație penală, organizație criminală, comportament voluntar, comportament intenționat și conștient, furnizarea de informații, furnizarea de mijloace materiale, finanțarea activității infracționale, recrutarea membrilor noi.

**CLARIFYING SOME KEY-ASPECTS IN EUROPEAN CRIMINAL LAW CONCERNING
THE COMPLEX CRIMINAL PARTICIPATION: CASE OF CRIMINAL ORGANIZATION**

This article is dedicated to analysis and particularization of some key-aspects in European Criminal Law concerning the complex criminal participation: case of criminal organization. The content of the article is formulated by the algorithm of commentary of the text from article 2 from Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the fight against organised crime (Offences relating to participation in a criminal organisation). In the realm of this research there have been analyzed several international acts, scientific sources as well as a case from foreign judicial practice. There have been demonstrated that the criminal misconduct as taking art to a criminal organization must be a voluntary one, which means with intent and with knowledge of either.

Keywords: criminal participation, criminal organization, voluntary behavior, intentional and conscious behavior, provision of information, provision of material means, financing of criminal activity, recruitment of new members.

Introducere

În cadrul acestui articol științific ne propunem scopul de a efectua anumite precizări sub formă de comentarii ale unor aspecte-cheie în dreptul penal european referitoare la participația penală complexă. Pentru a atinge acest scop am purces la analiza conceptului de organizație criminală specificat în Directiva UE 2018/1673 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2018 (Infrațiuni privitoare la participarea la o organizație criminală) [1].

Diferențele dintre legislațiile penale pot să fie în avantajul organizațiilor criminale, fapt pentru care trebuie investit în armonizarea cazurilor juridice. Este necesar un anumit grad de armonizare la nivelul Uniunii Europene, în vederea garantării certitudinii dreptului, fie din punctul de vedere al autorităților implicate (în principal în scopul cooperării polițienești și juridice), fie din punctul de vedere al cetățenilor în cauză (în principal în scopul aplicării principiului *non bis in idem*). Armonizarea contribuie nu doar la asigurarea unei mai mari coerențe a dreptului penal în ansamblul său (în măsura în care participarea la o organizație criminală este utilizată ca o circumstanță agravantă în alte domenii), dar și la facilitarea funcționării principiului recunoașterii reciproce în materie penală și a investigațiilor organismelor precum Europol și Eurojust [2].

Definiția activității infracționale o găsim în conținutul unor instrumente internaționale. Astfel, în conformitate cu prevederile art.2 din Directiva UE 2018/1673 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2018 privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor, **activitate infracțională** înseamnă *orice fel de implicare infracțională în săvârșirea oricărei infracțiuni care, în conformitate cu dreptul intern, se pedepsește cu privarea de libertate sau cu o măsură de siguranță privativă de libertate a cărei limită superioară este de cel puțin un an sau, în statele membre în al căror sistem juridic se prevede un*

prag minim al pedepselor pentru infracțiuni, implicarea în săvârșirea oricărei infracțiuni care se pedepsește cu privarea de libertate sau cu o măsură de siguranță privativă de libertate a cărei limită inferioară este de cel puțin șase luni. În documentul internațional vizat găsim și recunoașterea în calitate de infracțiune de sine stătătoare participarea la un grup criminal organizat.

Potrivit art.2 (Infracțiuni privitoare la participarea la o organizație criminală) din Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate [3], fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a se asigura că unul dintre următoarele tipuri de comportament legat de o organizație criminală sau ambele sunt considerate infracțiuni:

(a) *comportamentul oricărei persoane care, în mod intenționat și în cunoștință de cauză privind fie scopul și activitatea generală a organizației criminale, fie intenția sa de a comite infracțiunile respective, ia parte în mod activ la activitățile criminale ale organizației, inclusiv prin furnizarea de informații și mijloace materiale, recrutarea de noi membri, precum și toate formele de finanțare a activităților acesteia, cunoscând că această participare va contribui la realizarea activităților infracționale ale organizației;*

(b) *comportamentul oricărei persoane, constând în încheierea unui acord cu una sau mai multe persoane cu privire la exercitarea unei activități care, în cazul în care ar fi pusă în aplicare, ar echivala cu comiterea infracțiunilor menționate la articolul 1, chiar dacă persoana respectivă nu participă la executarea propriu-zisă a respectivei activități.*

Rezultate și discuții

Vom analiza definițiile prevăzute la art.2 din Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate. Devine evident că sunt recunoscute pasibile de răspundere penală următoarele tipuri de comportament legat de o organizație criminală sau ambele, în sensul Deciziei-cadru 2008/841/JAI. Astfel, vom examina **primul grup** prevăzut la *lit.a) art.2 din Directiva UE 2018/1673*. Pentru atingerea acestui scop am sintetizat două elemente ale participației – elementul obiectiv și elementul subiectiv al comportamentului voluntar al persoanei. Prin urmare, structura analizei noastre ar avea următorul conținut:

- (1) *elementul obiectiv al comportamentului persoanei:* această persoană participă în mod activ la activitățile criminale ale organizației, inclusiv la
 - ✓ furnizarea de informații,
 - ✓ furnizarea de mijloace materiale,
 - ✓ recrutarea de noi membri,
 - ✓ toate formele de finanțare a activităților acesteia;
- (2) *elementul subiectiv al comportamentului persoanei:*
 - ✓ în mod intenționat și în cunoștință de cauză privind scopul și activitatea generală a organizației criminale,
 - ✓ în mod intenționat și în cunoștință de cauză privind intenția sa de a comite infracțiunile respective,
 - ✓ persoana cunoaște că această participare va contribui la realizarea activităților infracționale ale organizației.

Sintagma „*comportamentul oricărei persoane*” presupune că oricare persoană fizică responsabilă, cu facultăți mentale depline, își conștientizează relația cu mediul ambiental, cu alții și cu sinele, precum și își controlează propriile reacții de răspuns la stimulii externi. În literatura de specialitate medicală autohtonă (C.Țco., M.Moroșanu., L.Goma și al.), comportamentul este definit ca mulțime a reacțiilor de răspuns ale organismului uman la stimulii externi, iar sistemul comportamental al omului reprezintă un ansamblu coerent de valori, stări, acțiuni sau transformări prin care subiectul intră într-o relație cu mediul ambiental, cu alții și cu sinele. În opinia autorilor citați, comportamentul poate fi inconștient, când el reprezintă materializarea unui algoritm înnăscut și poate fi conștient, când el este urmarea unei decizii, când este voluntar. Decizia are la bază o motivație sau o configurație motivațională, care în fundal are o stare atitudinală [4, p.45]. Conchidem că comportamentul persoanei trebuie să fie unul voluntar.

După cum am constatat, *elementul obiectiv al comportamentului persoanei* se exprimă în următoarele: participă în mod activ la activitățile criminale ale organizației, inclusiv la

- ✓ furnizarea de informații,
- ✓ furnizarea de mijloace materiale,
- ✓ recrutarea de noi membri,
- ✓ toate formele de finanțare a activităților acesteia.

Furnizarea de informații presupune prezentarea, diseminarea, publicarea sau oferirea prin alt mod, inclusiv prin sfaturi, de date/informații sub orice formă (mesaje verbale, mesaje scrise, mesaje criptate etc.), referitoare la crearea condițiilor favorabile pentru bunăstarea generală a organizației criminale (tehnicomaterială, de conducere), precum și pentru bunăstarea fizică și morală a membrilor acestei organizații. În mod distinct, ținând cont de dezvoltarea vertiginosă a progresului tehnico-științific, se recunoaște drept furnizare de informații, cu titlu de exemplu: furnizarea și găzduirea de site-uri de internet; mentenanță la distanță a programelor și echipamentelor; furnizarea de software și actualizarea acestora; furnizarea de imagini, texte și informații și punerea la dispoziție a unor baze de date; furnizarea de filme și de emisiuni specifice; furnizarea de servicii de instruire la distanță.

Pe de altă parte, în sensul prevederilor de la pct.9 al Directivei UE 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului Europei din 20 mai 2015 *privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei*, membrii profesiilor juridice independente ar trebui să se supună prezentei Directive atunci când participă la tranzacții financiare sau la tranzacții între societăți comerciale, inclusiv prin furnizarea de consultanță fiscală, întrucât aceasta prezintă riscul cel mai ridicat ca serviciile respectivilor membri ai profesiilor juridice liberale *să fie folosite în mod abuziv*, în scopul spălării produselor activității infracționale sau în scopul finanțării terorismului (sublinierea ne aparține – n.a.) [5]. Deci, în cazul în care juristul participă la spălarea banilor sau la finanțarea terorismului, iar consilierea juridică este furnizată în scopul spălării banilor sau al finanțării terorismului sau juristul știe că un client dorește consiliere juridică în scopul spălării banilor sau al finanțării terorismului, cele comise constituie participare în sensul instrumentelor internaționale.

Furnizarea de mijloace materiale presupune oferirea în formă naturală a obiectelor folosite sau destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și a obiectelor care sunt produsul infracțiunii.

Instrumentele internaționale, în special Decizia-cadru a Consiliului Europei din 26 iunie 2001 *privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii (2001/500/JAI)* [6], disting următoarele noțiuni: 1) „bunuri” înseamnă activele de orice fel, corporale sau necorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile și actele sau instrumentele juridice sub orice formă, inclusiv cele electronice sau digitale, care atestă dreptul de proprietate sau interese în aceste active (alin.(3) art.3 din Directiva 2005/60/CE [7]); 2) „produs” înseamnă orice avantaj economic obținut din infracțiune, poate fi orice formă de bun; 3) „produsele infracțiunii” reprezintă orice tip de bunuri, inclusiv cele transformate sau convertite, integral sau parțial, în alte bunuri sau cele combinate cu un bun dobândit din surse legitime, până la valoarea estimată a produselor combinate; produsele pot include și venitul sau alte beneficii derivate din produsele infracțiunii sau din bunurile în care au fost transformate, convertite sau cu care au fost combinate respectivele produse [8]; 4) „instrumente” reprezintă orice bun folosit sau care s-a intenționat să fie folosit, în orice mod, integral sau parțial, pentru săvârșirea unei infracțiuni sau a unor infracțiuni.

Recrutarea de noi membri presupune alegerea, identificarea și angajarea unor persoane noi în activitatea infracțională. Recrutarea în activitatea infracțională poate fi una „strategică” pe un termen lung în scopul de a participa în organizația criminală propriu-zisă. Totodată, recrutarea poate fi și una urgentă/temporară (când apare o anumită necesitate), uneori chiar spontană, legată de o anumită misiune pentru care persoana este căutată și invitată (spre exemplu, antrenarea în activitatea infracțională a unui finansist, a unui jurist pentru oferirea de sfaturi profesionale). În esență, procesul de asigurare cu noi membri ai organizației criminale este un proces de triere, presupune trecerea printr-o serie de filtre în urma caruia membrii sunt selectați în urma unor competențe și activități specifice domeniului infracțional. Recrutarea noilor membri este un proces de comunicare în dublu sens, între organizația criminală și membrii potențiali, în cadrul căruia atât organizația criminală, cât și membrii potențiali transmit semnale referitoare la relația de „angajare” pentru a realiza comparația necesară între interesele celor două părți.

Toate formele de finanțare a activităților acesteia. În conformitate cu prevederile Directivei 2014/42/UE, *câștigul financiar constituie principalul motiv care stă la baza criminalității organizate transfrontaliere, inclusiv a organizațiilor criminale de tip mafiot. Activitatea grupurilor infracționale organizate nu este limitată de frontiere, aceste grupuri achiziționând tot mai mult bunuri în alte state membre decât cele în care sunt constituite, precum și în țările terțe* [8]. Sunt infracțiuni generatoare de profit prin excelență infracțiunile

prevăzute de legea privind insolvența, abuzul de încredere, faptele de corupție, delapidarea, evaziunea fiscală etc. [9, p.89].

După cum se arată în Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului *privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor* (Bruxelles, 21.12.2016 COM), *organizațiile teroriste și criminalitatea organizată au nevoie de finanțare pentru a-și menține rețelele infracționale, pentru a recruta noi membri, precum și a comite efectiv actele de terorism. Acțiunile care permit tăierea accesului la sursele de finanțare, complicarea sarcinii teroriștilor care vor să evite să fie depistați atunci când utilizează aceste fonduri și exploatarea informațiilor relevante din tranzacțiile financiare reprezintă tot atâtea contribuții fundamentale la lupta împotriva terorismului și a criminalității organizate. În plus, prezenta Propunere consolidează și completează, de asemenea, cadrul de drept penal în ceea ce privește infracțiunile legate de grupurile teroriste, în special Propunerea de directivă privind combaterea terorismului, care stabilește o definiție cuprinzătoare a infracțiunii de finanțare a terorismului ce acoperă nu doar infracțiunile teroriste, ci și infracțiunile legate de activități teroriste, cum ar fi recrutarea, instruirea și propaganda* [10]. Mai mult, se susține incriminarea activităților conexe, precum participarea, asocierea sau înțelegerea în vederea săvârșirii infracțiunii, a tentativei, complicității, facilitării și consilierii.

Cu titlu de exemplu, finanțarea terorismului se poate face atât prin activități legitime, cât și prin activități infracționale, având în vedere că organizațiile teroriste pot fi implicate în activități generatoare de venituri care, la rândul lor, pot fi, sau cel puțin par a fi, legitime. În consecință, spălarea banilor și finanțarea terorismului generează un risc ridicat pentru integritatea, funcționarea corespunzătoare, reputația și stabilitatea sistemului financiar, cu posibile consecințe devastatoare pentru societate în general [5]. Faptul că sistemul financiar nu reușește să prevină spălarea banilor și finanțarea terorismului poate conduce la impacturi economice negative (rezultate din întreruperi ale fluxurilor internaționale de capital, investiții reduse și creșterea economică inferioară) și la instabilitatea pieței financiare (rezultată din reticența altor intermediari financiari față de angajarea în afaceri, pierderea reputației, scăderea încrederii și riscurile prudențiale).

Finanțarea activității infracționale poate avea loc prin subvenții (surse financiare alocate); cotizații (plăți efectuate regulat și periodic de membrii organizației criminale); donații (mijloace bănești, bunuri materiale/nemateriale, servicii, transmise/prestate benevol, cu titlu gratuit și necondiționat, organizației criminale și acceptate de aceasta), precum și veniturile obținute din activități proprii fie legale, fie ilegale, sau dintr-o combinație de surse legale și ilegale.

Cu titlu de exemplu, larga răspândire și anonimul pe care îl oferă internetul, în special expansiunea rapidă a rețelelor de socializare este folosită de grupurile teroriste pentru a aduna fonduri de la simpatizanți la nivel global și astfel devenind o vulnerabilitate majoră de finanțare a terorismului. Rețelele de socializare sunt folosite pe larg de organizațiile teroriste pentru răspândirea propagandei radicale și obținerea simpatizanților la nivel global [11].

Printre criteriile generale de identificare a tranzacțiilor și activităților suspecte propuse de Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor din Republica Moldova [11] distingem următoarele: 1) delapidarea fondurilor, cu direcționarea sumelor colectate în scopuri caritabile către organizațiile și grupurile teroriste; 2) utilizarea unor companii sau societăți interpose care pun la dispoziția organizațiilor și grupurilor teroriste bunuri și mijloace bănești; 3) efectuarea unor plăți care constau în transferuri către asociații obștești și transferuri internaționale către persoane fizice, unde ordonatorul este cunoscut ca având legături cu membrii grupărilor teroriste; 4) achiziționări de bunuri și transferuri de mijloace bănești prin Internet cu carduri de credit aparținând unor persoane interpose, necesare pentru activitatea grupărilor teroriste; 5) utilizarea persoanelor expatriate sau a comunităților din diasporă de către grupurile teroriste și susținătorii acestora pentru colectarea prin șantaj a fondurilor și transferul acestor fonduri către țări cu risc înalt de terorism; 6) frecvente transferuri bănești în conturi aflate în țări diferite, în scopul achitării unor chirii, cumpărării și vânzării de autovehicule și a unor componente electronice ce urmează a fi folosite de grupurile teroriste; 7) deschiderea și suplینirea conturilor pe teritoriul Republicii Moldova cu sume mari de bani în valută străină de către companii active în industria prelucrării pietrelor și metalelor prețioase și debitarea acestor fonduri prin transferuri în altă valută către Orientul Mijlociu; 8) transferul de fonduri prin intermediul curierilor de numerar către zone de risc; 9) creditări de fonduri în contul unei companii din partea unor asociații obștești, justificate ca servicii de consultanță, și transferul acestora către organizații caritabile din zonele de risc; 10) călătorii frecvente ale unor persoane fizice care dețin sume mari de bani și care traversează jurisdicții

multiple, pentru a ascunde destinația finală a acestor sume; 11) tranzacții multiple internaționale într-o perioadă scurtă de timp, pentru a face dificilă identificarea sursei fondurilor; 12) suplینiri frecvente în contul unei persoane cunoscute ca neavând venituri suficiente, dar care în schimb efectuează călătorii multiple etc.

La examinarea *elementului subiectiv* vom ține cont de triada condițiilor impuse de Directiva UE 2018/1673: 1) persoana înțelege scopul și activitatea generală a organizației criminale; 2) persoana înțelege intenția organizației criminale de a comite infracțiunile respective; 3) persoana cunoaște că propria ei participare va contribui la realizarea/desfășurarea/implementarea activităților infracționale ale organizației.

Sintagma „*în mod intenționat și în cunoștință de cauză privind scopul și activitatea generală a organizației criminale*” (sublinierea ne aparține – *n.a.*) presupune că persoana conștientizează natura reală atât a scopului organizației criminale (pentru ce această organizație există, pentru ce ea își desfășoară activitatea), cât și conținutul real al activității acesteia și dorește să participe la ea.

„*În cunoștință de cauză*” presupune că persoana ar trebui să fie informată cu privire la aspectele importante (aspectele-cheie) ale acestor organizații, fiind necesar ca acestea să nu fie impuse persoanei, dar să fie informată benevol/voluntar.

În opinia noastră, *conștientizarea scopului și activității generale a organizației criminale* presupune familiarizarea prin diferite surse informaționale cu natura și originea organizației, înțelegerea și admiterea conștientă a faptului că scopurile acestei organizații sunt infracționale, că activitatea acesteia constă în săvârșirea faptelor infracționale și se îndreaptă spre obținerea unui scop criminal; acceptarea finalităților acestor organizații, precum și cunoașterea direcțiilor prioritare generale de activitate a unei astfel de organizații criminale.

Conștientizarea *intenției unei astfel de organizații de a comite infracțiunile respective* derivă din conștientizarea scopului și activității generale a organizației criminale, este o conștientizare secundară și dedusă logic din prima definiție. Cu alte cuvinte, persoana conștientizează că participă la realizarea activității infracționale desfășurate de către organizația vizată.

Al doilea grup prevăzut la *lit.a) art.2* din Directiva UE 2018/1673 constituie *comportamentul oricărei persoane, constând în încheierea unui acord cu una sau mai multe persoane cu privire la exercitarea unei activități care, în cazul în care ar fi pusă în aplicare, ar echivala cu comiterea infracțiunilor menționate la articolul 1, chiar dacă persoana respectivă nu participă la executarea propriu-zisă a respectivei activități*: participarea la un grup infracțional organizat și racketul, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Decizia-cadru 2008/841/JAI; terorismul, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva (UE) 2017/541 a Parlamentului European și a Consiliului; traficul de persoane și introducerea ilegală de imigranți, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului și în Decizia-cadru 2002/946/JAI a Consiliului; exploatarea sexuală, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva 2011/93/UE a Parlamentului European și a Consiliului; traficul ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Decizia-cadru 2004/757/JAI a Consiliului; traficul ilicit de arme; traficul ilicit de bunuri furate și de alte bunuri; corupția, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Convenția privind lupta împotriva corupției care implică funcționari ai Comunităților Europene sau funcționari ai statelor membre ale Uniunii Europene, precum și în Decizia-cadru 2003/568/JAI a Consiliului; fraudă, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Decizia-cadru 2001/413/JAI a Consiliului; falsificarea de monedă, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva 2014/62/UE a Parlamentului European și a Consiliului; contrafacerea și pirateria de produse; infracțiuni împotriva mediului, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului sau în Directiva 2009/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului; omorul și vătămarea corporală gravă; răpirea, lipsirea de libertate în mod ilegal și luarea de ostatici; jaful sau furtul; contrabanda; infracțiuni fiscale legate de taxele directe și indirecte, astfel cum sunt stabilite în dreptul intern; extorcarea de fonduri; infracțiuni de fals; pirateria; utilizarea abuzivă a informațiilor privilegiate și manipularea pieței, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva 2014/57/UE a Parlamentului European și a Consiliului; criminalitatea informatică, inclusiv orice infracțiune prevăzută în Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului.

Cu titlu de exemplu, pentru a demonstra temeinicia cercetării noastre a infracțiunilor transnaționale (transfrontaliere, a infracțiunilor cu caracter internațional) în ajutor ne vine un caz din practica Înaltei Curți de Casație și Justiție a României (*Arhiva Înaltei Curți de Casație și Justiție a României. Secția penală, decizia nr.609 din 19 februarie 2014*). Instanța română a concluzionat următoarele: potrivit art.9 par.5 din Con-

venția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului, adoptată la Varșovia la 16 mai 2005, condamnarea anterioară sau simultană pentru infracțiunea predicat nu este o condiție a condamnării pentru infracțiunea de spălare a banilor [12]. În opinia Curții, infracțiunea de spălare a produsului infracțiunii nu poate să existe fără probarea existenței infracțiunii principale. De asemenea, în art.2 lit.h) din Convenție expresia „*infracțiune principală*” este definită ca fiind orice infracțiune în urma căreia rezultă un produs susceptibil de a deveni obiectul unei infracțiuni de spălare a produsului infracțiunii, prevăzute de art.6 din Convenție. Constatarea infracțiunilor de spălare a produselor infracțiunilor se poate face numai concomitent sau ulterior constatării infracțiunilor principale al căror produs se spală.

Pornind de la aceste considerații de ordin teoretic, s-a constatat că în actul de sesizare s-a reținut că *inculpatul C.V. și soția sa inculpata C.C., împreună cu alți membri ai grupării, s-au aflat în cursul anilor 2000-2005 în Marea Britanie, unde au obținut prin fraudarea bancomatelor importante sume de bani și au luat hotărârea de a trimite aceste sume în România în conturi deschise pe numele unor persoane de încredere, respectiv rude apropiate. Au fost puse bazele unui grup infracțional organizat, de către liderul grupării, inculpatul C.V., în scopul spălării produsului infracțiunii predicat – fraude la bancomate comise pe teritoriul Marii Britanii în perioada 2000-2005, grup la care au aderat și pe care l-au sprijinit numai persoane de încredere, respectiv ceilalți inculpați din cauză. Astfel, în baza probatoriului administrat a rezultat că totalul sumelor primite de membrii grupării, din străinătate, și care au fost supuse spălării în România este de 1.640.205 USD și 197.571 euro.*

Din cele expuse în rechizitoriu rezultă că infracțiunea principală în urma căreia a rezultat produsul susceptibil de a deveni obiectul infracțiunii de spălare a banilor pentru care inculpații au fost trimiși în judecată constă în fraudarea bancomatelor pe teritoriul Marii Britanii în perioada anilor 2000-2005.

La data de 20 iunie 2006 autoritățile din Marea Britanie au transmis, ca urmare a cererii de comisie rogatorie internațională, dosarul de urmărire penală privind inculpatul C.V. și alte două persoane, care au fost surprinși în cursul anului 2002 la Londra în timp ce comiteau fraude la bancomat. Din actele și lucrările dosarului rezultă că, *în seara zilei de 18 octombrie 2002, un ofițer de poliție care nu era în timpul serviciului a utilizat un bancomat (ATM), localizat la exteriorul băncii H. Londra, iar în timp ce folosea bancomatul a observat trei bărbați, respectiv pe R., C.V. și V., care au format un semicerc în jurul lui și păreau să-l privească în timp ce finalizează tranzacția. Polițistul a observat cum cei trei bărbați păreau să introducă un obiect necunoscut în ATM, iar apoi au vorbit cu un alt grup de bărbați care se aflau la un alt bancomat, localizat în aceeași linie de clădiri ca și banca H. Ofițerul de poliție aflat în afara programului a chemat poliția, iar R., C.V. și V., care se aflau tot în apropierea bancomatului băncii, au fost surprinși în flagrant. Asupra lor au fost găsite sume de bani extrase în acea seară de la bancomat (1.900 lire sterline), carduri de telefoane mobile și o chitanță de tranzacție datată 18 octombrie 2002, ora 23.58. Ulterior, inculpatul C.V. a fost acuzat cu șapte capete de acuzare de furt, încălcând prevederile alin.1 din Actul privind Furtul din 1968 și un capăt de acuzare de tentativă la furt încălcând prevederile alin.25 (1) din Actul privind Furtul din 1968.*

Activitatea în comun s-a manifestat în felul următor: *odată intrate în conturile inculpaților C.S., C.L., C.O. și H.L., sumele de bani erau „plimbate” fie în alte conturi deschise pe numele acelorași inculpați, fie în conturile deschise de inculpata C.C. În fapt, cea mai mare parte a sumelor de bani trimise în România de către inculpatul C.V. sub identitate falsă au ajuns în conturile soției sale, inculpata C.C., după ce în prealabil inculpatul a alimentat conturile deschise pe numele celorlalți inculpați din țară.*

S-a reținut că esențială pentru stabilirea vinovăției inculpaților care au primit sumele de bani din Marea Britanie este împrejurarea că aceștia cunoșteau faptul că banii provin din infracțiuni. În acest sens, a fost apreciată ca relevantă declarația martorului A.C., persoană care face parte din anturajul inculpaților și care arată că a participat la sărbătorirea revelionului în anul 2002 în Londra împreună cu inculpatul C.V. și cu rudele acestuia, respectiv ceilalți inculpați (soția C.C., sora C.O., fratele C.E., cumnatul C.S. și alții), toți membrii familiei C. lăudându-se că au câștigat foarte mulți bani din activitatea de fraudare a cardurilor bancare desfășurată pe teritoriul Marii Britanii. În favoarea susținerii faptului că toți inculpații cunoșteau proveniența ilicită a sumelor pledează o serie de elemente indirecte (valoarea exorbitantă a sumelor trimise, frecvența tranzacțiilor, împrejurarea că parte dintre acestea au fost trimise de inculpatul C.V. sub o identitate falsă) [12].

Reieșind din cazul adus *supra*, putem atât sesiza prezența elementului obiectiv al participației penale în sensul art.(2) din Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta

împotriva crimei organizate, cât și constata intenția comună și în cunoștință de cauză, după cum solicită documentul internațional analizat în procesul de stabilire a semnelor obligatorii ale organizației criminale în cazul săvârșirii infracțiunilor transfrontaliere (cu caracter internațional).

Concluzii

1. Reieșind din conținutul Deciziei-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate (*lit.a art.2*), am sintetizat două elemente ale participației la care face referire acest document internațional – elementul obiectiv și elementul subiectiv al comportamentului voluntar al persoanei.
2. *Elementul obiectiv al comportamentului persoanei* – această persoană participă în mod activ la activitățile criminale ale organizației, inclusiv la a) *furnizarea de informații*, b) *furnizarea de mijloace materiale*; c) *recrutarea de noi membri*; d) *toate formele de finanțare a activităților acesteia*.
3. *Elementul subiectiv al comportamentului persoanei*: în mod intenționat și în cunoștință de cauză privind scopul și activitatea generală a organizației criminale, în mod intenționat și în cunoștință de cauză privind intenția sa de a comite infracțiunile respective, persoana cunoaște că această participare va contribui la realizarea activităților infracționale ale organizației.
4. Sintagma „*comportamentul oricărei persoane*” presupune că oricare persoană fizică responsabilă, cu facultăți mentale depline, își conștientizează relația cu mediul ambiental, cu alții și cu sinele, precum și își controlează propriile reacții de răspuns la stimulii externi. Comportamentul persoanei trebuie să fie unul voluntar.
5. *Furnizarea de informații* presupune prezentarea, diseminarea, publicarea sau oferirea prin alt mod, inclusiv prin sfaturi, de date/informații sub orice formă (mesaje verbale, mesaje scrise, mesaje criptate etc.), referitoare la crearea condițiilor favorabile pentru bunăstarea generală a organizației criminale (tehnic-materială, de conducere), precum și pentru bunăstarea fizică și morală a membrilor acestei organizații. În mod distinct, ținând cont de dezvoltarea vertiginoasă a progresului tehnico-științific, se recunoaște drept furnizare de informații, cu titlu de exemplu: furnizarea și găzduirea de site-uri de internet; mentenanța la distanță a programelor și echipamentelor; furnizarea de software și actualizarea acestora; furnizarea de imagini, texte și informații și punerea la dispoziție a unor baze de date; furnizarea de filme și de emisiuni specifice; furnizarea de servicii de instruire la distanță.
6. *Furnizarea de mijloace materiale* presupune oferirea în formă naturală a obiectelor folosite sau destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și a obiectelor care sunt produsul infracțiunii.
7. *Recrutarea de noi membri* presupune alegerea, identificarea și angajarea unor persoane noi în activitatea infracțională. Recrutarea în activitatea infracțională poate fi una „*strategică*” pe un termen lung în scopul de a participa în organizația criminală propriu-zisă. Totodată, recrutarea poate fi și una urgentă/temporară (când apare o anumită necesitate), uneori chiar spontană, legată de o anumită misiune pentru care persoana este căutată și invitată (spre exemplu, antrenarea în activitatea infracțională a unui finansist, a unui jurist pentru oferirea de sfaturi profesionale).
8. *Finanțarea activității infracționale* poate avea loc prin subvenții (surse financiare alocate); cotizații (plăți efectuate regulat și periodic de membrii organizației criminale); donații (mijloace bănești, bunuri materiale/nemateriale, servicii, transmise/prestate benevol, cu titlu gratuit și necondiționat, organizației criminale și acceptate de aceasta), precum și veniturile obținute din activități proprii fie legale, fie ilegale, sau dintr-o combinație de surse legale și ilegale.
9. La examinarea *elementului subiectiv* vom ține cont de triada condițiilor impuse de Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate: 1) persoana înțelege scopul și activitatea generală a organizației criminale; 2) persoana înțelege intenția organizației criminale de a comite infracțiunile respective; 3) persoana cunoaște că propria ei participare va contribui la realizarea/desfășurarea/implementarea activităților infracționale ale organizației.
10. În opinia noastră, *conștientizarea scopului și activității generale a organizației criminale* presupune familiarizarea prin diferite surse informaționale cu natura și originea organizației, înțelegerea și admiterea conștientă a faptului că scopurile acestei organizații sunt infracționale, că activitatea acesteia constă în săvârșirea faptelor infracționale și se îndreaptă spre obținerea unui scop criminal; acceptarea finalităților acestor organizații, precum și cunoașterea direcțiilor prioritare generale de activitate a unei astfel de organizații criminale.

Referințe:

1. Directiva UE 2018/1673 a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2018, privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 12.11.2018, L 284/22.
2. Document de lucru al Parlamentului European privind crima organizată. Comisia specială pentru crimă organizată, corupție și spălare de bani (2009-2014). Raportor: Salvatore Iacolino. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/913/913961/913961ro.pdf
3. Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 2008, L 300/42.
4. EȚCO, C., MOROȘANU, M., GOMA L. [et al.] *Comunicarea pentru schimbarea comportamentală: (Suport de curs universitar)* /red. șt. și coord.: Constantin Ețco; Min. Sănătății al Rep. Moldova, Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Catedra Economic, Management și Psihopedagogie. Chișinău: CEP „Medicina”, 2008. 163 p. ISBN 978-9975-915-33-5
5. Directiva UE 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului Europei din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr.648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 141/73, 5.6.2015 RO Disponibil: <http://www.onpcsb.ro/pdf/Directiva%20UE%20849-2015.pdf>
6. Decizia-cadru a Consiliului Europei din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii (2001/500/JAI). În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 5.7.2001, L 182/1, 19/vol.
7. Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului. Disponibil: https://cna.md/public/files/legislatie/directiva_parl_euro_spalare_bani.pdf
8. Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 127/39, 29.4.2014.
9. BOGDAN, C. *Natura juridică a măsurii confiscării în procesul penal*. (July 1, 2015). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3337733> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3337733>, p.89.
10. Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea prin măsuri de drept penal a spălării banilor. Bruxelles, 21.12.2016 COM, (2016) 826 final 2016/0414 (COD) Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2016:0826:FIN:RO:PDF>
11. Ordinul Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor al Republicii Moldova din 08 iunie 2018 cu privire la aprobarea Ghidului privind identificarea activităților și tranzacțiilor suspecte de finanțare a terorismului. http://www.posta.md/files/Files/Legislatie/Ordin_SPCSB_nr._16_din_08.06.2018_Aprobarea_ghidului_privind_identificarea_activitatilor_si_tranzactiilor_suspecte_de_finantare_a_terorismului.pdf
12. *Arhiva Înaltei Curți de Casație și Justiție a României. Secția penală, decizia nr.609 din 19 februarie 2014*. Disponibil: <https://www.scj.ro/1093/DetaliiJurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=86906>

Date despre autor:

Victoria MUNTEANU, procuror în Procuratura Chișinău, oficiul Ciocana.

E-mail: victoriathem@mail.ru

Prezentat la 23.03.2020